

Chapter 14

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Temporal adverbs in -сек

кунам	when?	кунамсек	since when?
тунам	then	тунамсек	since then
икече	the last time; not long ago	икечсек	since the last time; for a long time
ожно	earlier, long ago	ожнысек	from olden times
тенгече	yesterday	тенгечсек	since yesterday
ўмаште	last year	ўмашсек	since last year
шукерте	long ago	шукертсек	for a long time
эрдене	morning	эрденысек	since morning

+ годсек

2. Verbal derivational suffixes

a) -алт (first conjugation):

Valency minus 1 (reflexive, passive, “middle”, impersonal)

кылдаш (-ем)	to connect (tr.)	кылдалташ (-ам)	to be connected
ямдылаш (-ем)	to prepare	ямдылалташ (-ам)	to be prepared, to prepare oneself
возаш (-ем)	to write	возалташ (-ам)	to be written
петыраш (-ем)	to close (tr.)	петыралташ (-ам)	to close (intr.)

2. Verbal derivational suffixes

a) -алт (first conjugation):

Тый «еш» мутым мо дене <u>кылдет</u> ?	What do you connect with the word “family”?
Шуко лүмлө енын илышыже Йошкар-Ола дене <u>кылдалтын</u> .	The lives of many famous people were connected with Yoshkar-Ola.
Эчан, урокетым <u>ямдыле</u> !	Echan, prepare your lessons!
Уроклан <u>ямдылалташ</u> күлеш.	You should prepare yourself for your lessons.
Шүжарем у пьесым <u>возынеже</u> .	My little sister wants to write a new play.
Марий лүм Öрмök рушла Ермек семын <u>возалтеш</u> .	The Mari name Örmök is written as <i>Ермек</i> in Russian.
Омсам <u>петыре</u> .	Close the door.
Поезд шогалеш. Омса почылтеш, <u>петыралтеш</u> .	The train stops. The doors open and close.

2. Verbal derivational suffixes

b) -алт (second conjugation):

Momentary

канаш (-ем)	to rest	каналташ (-ем)	to rest, to relax
шонаш (-ем)	to think	шоналташ (-ем)	to think, to consider
вучаш (-ем)	to wait	вучалташ (-ем)	to wait (a little)

2. Verbal derivational suffixes

c) -ед (second conjugation):

Frequentative

лияш (-ям)	to be, to happen	лиедаш (-ем)	to be, to happen
пуаш (-эм)	to give	пуэдаш (-ем)	to give, to hand out
кошташ (-ам)	to go	коштедаш (-ем)	to stroll, to wander

3. Participles

a) Active participle in -шЕ (Formation)

Infinitive		Verbal stem	Active participle
лудаш (-ам)	to read	луд-	
налаш (-ам)	to take	нал-	
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	
кочкаш (-ам)	to eat	кочк-	
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч-	
лекташ (-ам)	to leave	лект-	
возаш (-ем)	to write	возо-	
пураш (-ем)	to enter	пуро-	
илаш (-ем)	to live	иле-	
келшаш (-ем)	to agree	келше-	
каяш (-ем)	to go	кае-	

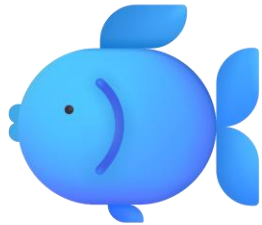
3. Participles

a) Active participle in -шЕ (Formation)

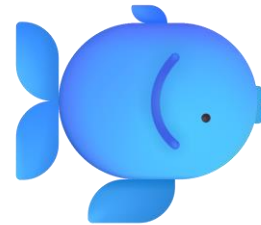
Infinitive		Verbal stem	Active participle
лудаш (-ам)	to read	луд-	лудшо
налаш (-ам)	to take	нал-	налше
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	тунемше
кочкаш (-ам)	to eat	кочк- (> коч-)	кочшо
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч- (> шич-)	шичше
лекташ (-ам)	to leave	лект- (> лек-)	лекше
возаш (-ем)	to write	возо-	возышо
пураш (-ем)	to enter	пуро-	пурышо
илаш (-ем)	to live	иле-	илыше
келшаш (-ем)	to agree	келше-	келшыше
каяш (-ем)	to go	кае-	кайыше

3. Participles

a) Active participle in -шE (Usage)

ИЛЫШЕ КОЛ

КОЛЫШО КОЛ

3. Participles

a) Active participle in -шЕ (Usage)

Attributive

книгам лудшо йоча-влак	children (who are) reading a book
пашаш вашкыше туныктышо	teacher (who is) hurrying to work

Predicative

Кочам пеш шуко лудшо ыл'е.	My grandfather read a lot (was a great reader).
----------------------------	---

Substantivized

Infinitive		Active participle	Translation
лудаш (-ам)	to read	лудшо	reader
туныкташ (-ем)	to teach	туныктышо	teacher
тунемаш (-ам)	to learn	тунемше	pupil

3. Participles

b) Passive participle in -мЕ

Infinitive		Verbal stem	Passive participle
лудаш (-ам)	to read	луд-	лудмо
налаш (-ам)	to take	нал-	налме
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	тунемме
кочкаш (-ам)	to eat	кочк- (> коч-)	кочмо
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч- (> шич-)	шичме
лекташ (-ам)	to leave	лект- (> лек-)	лекме
возаш (-ем)	to write	возо-	возымо
пураш (-ем)	to enter	пуро-	пурымо
илаш (-ем)	to live	иле-	илыме
келшаш (-ем)	to agree	келше-	келшыме
каяш (-ем)	to go	кае-	кайыме

3. Participles

b) Passive participle in -мЕ (Usage)

ышты-ме паша
do-PTCP.PASS work
'done work'

(< Shagal 2019)

[мый-ын куп гыч полшы-мо] айдеме
1SG-GEN swamp from help-PTCP.PASS(?) person
'the person whom I helped to get out of the swamp'

[мылам каяш кўл-мө] ял
1SG.DAT go.INF need-PTCP.PASS(?!) village
'the village where I need to go'

[окса кийы-ме] квартире
money lie-PTCP.PASS(?!?) apartment
'the apartment where money is situated'

3. Participles

b) Passive participle in -mE (Usage)

Contextual orientation:

(< Shagal 2019)

(1) the girl [who came to visit us]	Subject
(2) the girl [whom I invited to visit us]	Direct object
(3) the girl [to whom I wrote a letter]	Indirect object
(4) the girl [I danced with]	Oblique
(5) the girl [whose father hates me]	Possessor
(6) the girl [than whom I am taller]	Object of comparison

3. Participles

b) Passive participle in -мЕ (Usage)

Attributive

колыштво мут	the word (which has been/was) heard
налме пöлек	the present (which has been/was) bought

Predicative

«Марий Эл» газетеш Ивукын ачаж нерген возымо.	Ivuk's father was written about in the newspaper "Mari El".
Омсам почмо.	The door is open. (The door was/has been opened.)

Substantivized

Infinitive		Active participle	Translation
палаш	to know	палыме	acquaintance
йöраташ	to love	йöратыме	darling, beloved

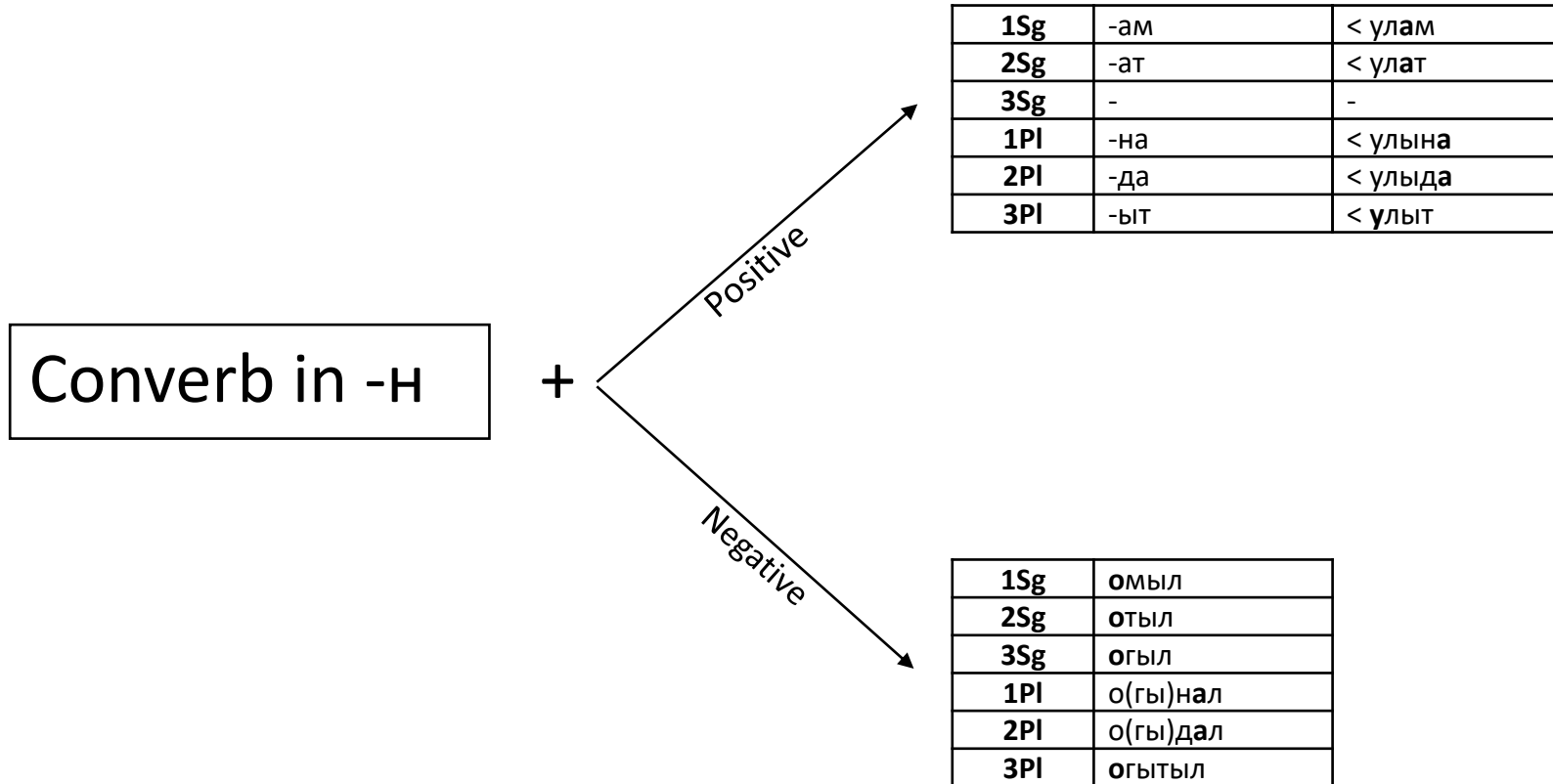
3. Participles

b) Passive participle in -мЕ (Usage)

As a verbal noun

Йочан <u>кычкыралмыже</u> кумдан шергылте.	The child's crying could be heard all around.
<u>Толметым</u> вучем.	I am waiting for you to come.
мелнам <u>күэштме</u> деч кандаш шагат ончыч	eight hours before baking the crêpe
Олашке <u>мыйын</u> <u>кайыmem</u> огеш шу.	I don't feel like going to the city.

4. Simple past tense II

4. Simple past tense II

	лудаш (-ам) 'to read' >	
1Sg		
2Sg		
3Sg		
1Pl		
2Pl		
3Pl		

	возаш (-ем) 'to write'	
1Sg		
2Sg		
3Sg		
1Pl		
2Pl		
3Pl		

4. Simple past tense II

лудаш (-ам) 'to read' > лудын >		
1Sg	лудынам	лудын омыл
2Sg	лудынат	лудын отыл
3Sg	лудын	лудын огыл
1Pl	лудынна	лудын огынал (онал)
2Pl	лудында	лудын огыдал (одал)
3Pl	лудыныт	лудын огытыл

возаш (-ем) 'to write' > возен >		
1Sg	возенам	возен омыл
2Sg	возенат	возен отыл
3Sg	возен	возен огыл
1Pl	возенна	возен огынал (онал)
2Pl	возенда	возен огыдал (одал)
3Pl	возеныт	возен огытыл

4. Simple past tense II

Simple past I, simple past II? (< Bradley 2016: 28–31; Riese et al. 2019: 220–221)

I	II
“immediate observations of happenings or actions”	“non-witnessed past”
“great vivacity”, “clarity”	“long-lasting activity”, “may correspond to the imperfective aspect in Russian”
“rapidly occurring and rapidly completed activity”	
“to indicate activities that occur in succession”	“the result of activities completed in the past”, with the effects of said activity persisting to the moment of speech in some, but not all, cases
“on occasion indicate long-lasting activities that have, however, been completed by the moment of speech”	
“such an activity that occurred recently, in close proximity to the moment of speech”	“an action that happened long ago”

4. Simple past tense II

Simple past I, simple past II? (< Bradley 2016: 28–31; Riese et al. 2019: 220–221)

Definitely simple past II if:

- “Have you ever ...” “I have never ...”
- Journalese
- When unsure

4. Simple past tense II

corpus.mari-language.com > Total occurrences

ышташ (-ем) 'to do'	PST I	PST II
1PL	ыштышна а : 664	ыштенна а : 769
2PL	ыштышда а : 89	ыштенда а : 255

палаш (-ем) 'to know'	PST I	PST II
1PL	палышна а : 89	паленна а : 205
2PL	палышда а : 57	паленда а : 31

4. Simple past tense II

Multiple finite forms (< Bradley 2016: 28–31; Riese et al. 2019: 220–221)

(PST1, PST2)

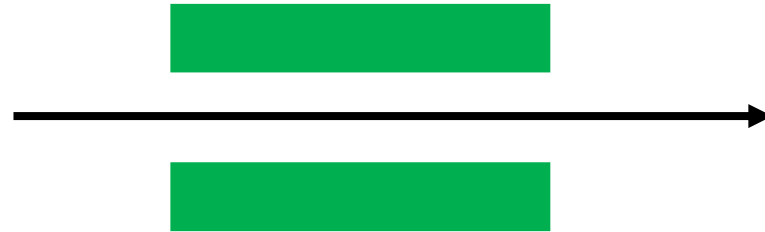

Тольым, ужым, сенгышым.

4. Simple past tense II

Multiple finite forms (< Bradley 2016: 28–31; Riese et al. 2019: 220–221)

(PST1, PST2)

Черетыште **шогенам** да книгам **лудынам**.

4. Simple past tense II

Multiple finite forms

(< Bradley 2016: 28–31; Riese et al. 2019: 220–221)

(PST1, PST2)

Вученат, да **ТОЛЬИМ**.

Words and word usage

1. веле ~ гына ‘only’

Шыл шўрым ожно телым <u>веле</u> кочкыныт.	In former times they used to eat meat soup only in the winter.
Ик книгам <u>гына</u> нальым.	I bought only one book.
А пайремлан мом <u>гына</u> марий вате ок кўэшт.	And on holidays just what (what only) doesn't a Mari woman bake!

2. түрлө-түрлө ‘all kinds of, varying, diverse’

< түрлө ‘different’

3. -лан + поян 'rich'

Марий чодыра понгылан поян.

The Mari forests are rich in mushrooms.

4. үстембалне ‘on the table’

< үстел үмбалне

үстел үмбалнышт > үстембалнышт

5. тыгай ~ тугай 'such a (one), this/that kind of'

< ты 'this', ту 'that'

+ гай 'like'

> тыште 'here', тушто 'there'

> тынар(е) 'this much', тунар(е) 'that much'

> ...

6. йöратен

Мый марий радио передачым <u>йöратен</u> колыштам.	I like to listen to Mari radio programs.
Тудо кол шүрым <u>йöратен</u> кочкеш.	(S)he likes to eat fish soup.
Йоча-влак В. Колумбын почеламутшым <u>йöратен</u> лудыт.	The children like to read Valentin Kolumb's poems.

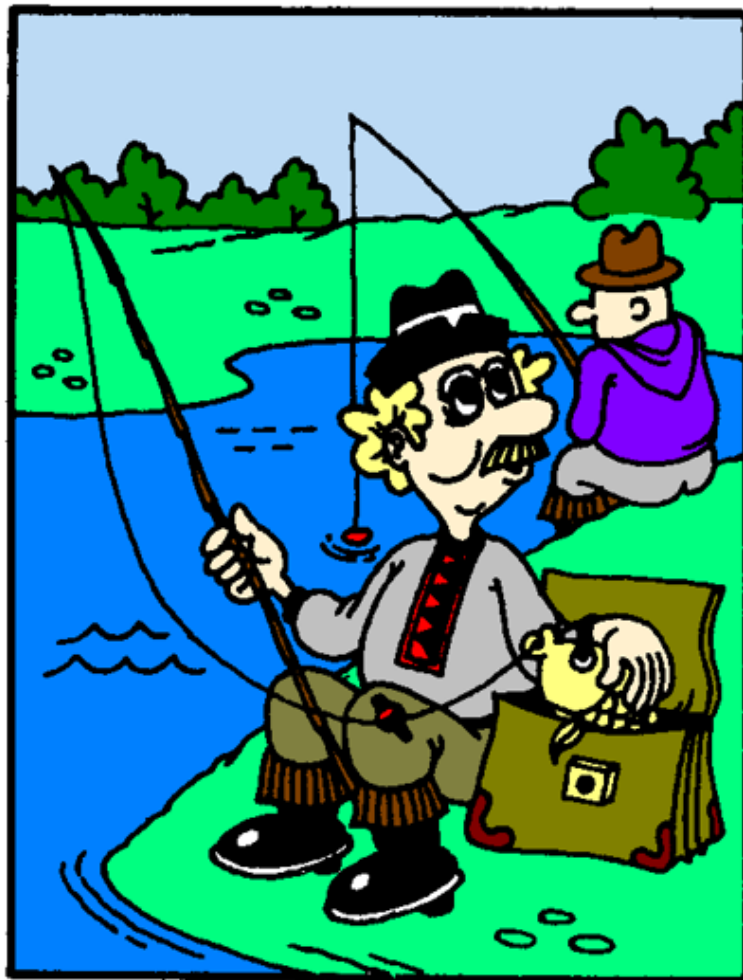
Text

Марий-влак мом кочкыт?

Марий калыкын илышыже ожнысек пүртүс дене кылдалтын, садлан тудын кочкышыштыжат чодыра поянлык шке палыжым коден. Шошым марий-влак түрлө шудым (почкалтышым, шинчаланшудым) погеныт да шүрым шолтеныт. Тыгай шүр витаминлан поян да тазалыклан пайдале лийын. Кенезым да шыжым кол да понго шүрым кочкыныт, вет марий кундемыште энерыште түрлө-түрлө кол уло, а чодыраште шуко понго шочеш. Шыл шүрым ожно телым веле кочкыныт, а кызыт – идалык мучко. Марий-влак шопо да шинчалтыме кочкышым эре йөратен кочкыт: шуыктым ковыштам, шинчалтыме понгым, киярым. Шөр да муно кочкышат марий-влакын үстембалнышт чүчкыдын лиеда: подкогыльо, пулашкамуно, салмамуно, муныдувыртыш, туара да молат.

А пайремлан мом гына марий вате ок кӱэшт: шемшыдан ал'е шӱльӱ мелнам, команмелнам, түрлө когылым, перемечым (нӱшмӱ, паренге, торык перемечым), эгерчым, үячам. Тошто марийын йӱлаже почеш орӱен ватын усталыкшым мелнам кӱэштме дене тергеныт.

Калыкмут

Шулдо колын лемже шопо.

Exercises

26.

Марий-влак шошым почкалтыш ал'е шинчаланшудо шўрым кочкыт.

Тыгай шўр тазалыклан пайдале.

Кол шўрымат нуно йöратен кочкыт.

Шыжым да телым үстембалне шуыктымо ковыштам, шинчалтыме киярым ужаш лиеш.

Муно кочкышат чўчкыдын лиеда: подкогыльо, пулашкамуно, салмамуно, муныдувыртыш, туара.

Sources

Bradley, Jeremy. 2016. Mari converb constructions: productivity and regional variance. [doctoral dissertation] Vienna: University of Vienna. [draft published online at othes.univie.ac.at/43606/]

Riese, Timothy; Bradley, Jeremy; Schötschel, Monika; Yefremova, Tatiana 2019. *Mari (марий йылме): An Essential Grammar for International Learners*. [Draft version] Vienna: University of Vienna. [published online at grammar.mari-language.com]

Shagal, Ksenia 2019. *Participles: A Typological Study*. Berlin: Walter de Gruyter